

Tidligere redaktører reflekterer over Utposten

Det er 40 år siden Utpostens første nummer så dagens lys. Som vi kan lese i artikkelkavalkaden lengre ut i dette nummeret, var Utposten de første 10 årene åpenbart «provokatorisk» i sin formidlingsform, mens dagens blad er preget av en mer saklig og «strømlinjeformet» profil. Noen vil kanskje mene at Utposten er blitt for kjedelig – eller for «politisk korrekt»?

Aage Bjertnæs 1978–1982

150 leger årlig er vårt krav!

Vi har invitert tidligere redaktører til å dele noen refleksjoner rundt sin tid i Utposten, med utgangspunkt i følgende spørsmål:

- Når var du i redaksjonen?
- Hva husker du best av jobben som redaktør?
- Hva tenker du Utposten har betydd for norsk allmennmedisin gjennom årene?
- Hvordan ønsker du Utposten om 10 år?

Høsten 1977 holdt APLF sitt landsmøte i Trondheim. Et lite men oppglødd allmennpraktikerkorps bestående av circa 30 allmennleger fungerte som lokalt vertskap. Under møtet ble jeg kontaktet av Harald Siem som spurte om jeg kunne tenke meg å være redaktør for Utposten, et blad som jeg leste med stor interesse fra perm til perm. Etter en kort diskusjon med kollega Martin Holte takket vi ja og startet 1. januar 1978 som skrivende redaktører på Risvollan legesenter.

Det var ikke alltid like lett å få inn stoff til bladet, men provoserende uttalelser og spissformuleringer gav ofte tilsvar som vi satte på trykk og dermed var debatten i gang. Bladet fikk en viktig rolle som debattforum, myntet på de som hadde klare meninger og som syntes at Dnlf's tidsskrift ble for høytydelig og alvorsfylt. Utposten tok opp en rekke tema vi var opptatt av, som bedre lønns og arbeidsvilkår for primærlegene, eller klare ansvarsområder hvor allmennlegen fikk ansvaret for en begrenset populasjon (Fastlege). Her hadde vi ingen støtte i Dnlf! Vi gikk imot beordringsloven for å skaffe flere leger til Nord Norge, men støttet etableringsloven som hindret at alle de nyutdannede legene forsvant inn i sykehusene eller etablerte seg på «Guld-kysten» langs Oslofjorden.

Vi jobbet aktivt for at det skulle bli flere av oss. Vårt motto i samtlige numre var: 150 LEGER ÅRLIG ER VÅRT KRAV! FØLG UTPOSTEN, HOPP IKKE AV!

«Allmennpraktiker Dnlf»-tittelen skulle utvides til full spesialisitet i allmennmedisin, som ble en fem års utdanning med to-årig veiledning i gruppe. Allmennmedisin utviklet seg til et betydelig universitetsfag på linje med indremedisin og kirurgi. Vi prøvde å legge hindringer i veien for særomsorger som spiste opp faget

vårt fra alle kanter, som for eksempel at bedriftshelsetjenesten etter mønster fra Øst-Europa også skulle behandle ikke bare arbeidsfolk, men også deres familier; eller helsestasjoner for unge og eldre. I den tiden jobbet vi også for å plassere norsk allmennmedisin i et internasjonalt selskap som WONCA. Vi sloss for å få kommunehelseloven etablert og ønsket at APLF og OLL skulle bli en slagkraftige organisasjoner. Vi ønsket oss et Norsk selskap for allmennmedisin som var faglig forankret...

Det ble fem travle år, med deadlines og masse jobb med layout, illustrasjoner og montering. Seine nattetimer på vei til trykkeriet hvor vi etter en uke fikk 1500 blad som skulle distribueres. Gøy? Ja ... men slitsomt. Etter fem år takket vi for oss og leverte pinnen videre, vel vitende om at vi hadde bidratt til å gi allmennmedisin nytt blod og muskelkraft.

Hvilken betydning har bladet hatt gjennom årene? Den har styrket vår faglige identitet, uten det hadde norsk allmennmedisin vært anemisk, kraftsløs og levet helt i skyggen av våre sykehusspesialister. Utposten var arnestedet for tanker, ord og gjerninger som ble gjentatt og lest helt inn i Stortinget!

Hvordan bør bladet utvikle seg videre? Det bør revitaliseres til det debattbladet det engang var. Vi har fått Eyr, et diskussionsforum som for mange av oss blir for spontant, lite gjennomtenkt og uoversiktlig. Utposten bør være obligatorisk lesning for alle fastleger. Skulle jeg ønske meg mer faglig stoff burde det være innen praksisorganisering og management samt emner innen medisinsk innovasjon. Jeg ønsker alle fremtidige redaktører lykke til og ser frem til jubileet. Gratulerer med dagen!

Aage Bjertnæs

Risvollan legesenter, Trondheim

Martin Holte 1978–1982

Starten på en livslang bevisstgjøringsprosess

Siden turnustjenesten i Molde i 1973/74 har jeg bodd, og bor fortsatt, ved siden av nabo, venn, kollega og samtalepartner Aage Bjertnæs. En mørk høstkveld i 1977 kom han over tunet med følgende spørsmål: «Martin, hva tenker du om at vi to overtar Utposten-redaksjonen?» Harald Siem hadde ringt. Vi kjente Utposten fra tiden i Molde hvor vi hadde mange faglige og fagpolitiske diskusjoner med daværende redaktører. Det var viktig for allmennmedisinens fremtid å løfte faget videre fremover i tråd med det arbeidet som var påbegynt på Aukra og Midsund av distriktslegene Harald Siem, Per Wium og Tor Ruud.

Dette var en tillitserklæring. Med et tidligere kort redaktørintermesso i studentavisen «Hymen intactus» – bladet for norske medisinerstudenter i Münster i Westfalen – tenkte jeg at «det måtte vi da klare»!, og før vi viste ordet av det var vi på vei til Aukra for å overta utstyret og studere arbeids- og produksjonsmetodikk. Det var starten på en livslang bevisstgjøringsprosess for mitt forhold til det allmennmedisinske fagfelt.

Etter en høytidelig og ikke minst festlig overtakelse av stafettpinnen «Utposten» reiste vi hjem med bilen full av optimisme, gamle utgaver, blyant, skrivemaskin, limstift, saks og

ett egg. Vi «arvet» også den eminente karikaturtegner Kåre Bjørn Huse, som med en begavet strek krydret forsider og tekster. Etter tekstinnsamling la vi oss på stuegulvet med 16 blanke kartongsider, klippet og limte det som skulle bli neste utgave – og flere ble det!

Årene i redaksjonen 1978–82 var faglig, fagpolitisk, etisk og sosialt berikende.

Wonca-kongressen i 1978 i Montreux var også en faglig øyeåpner hvor vi fikk kontakt med mange allmennmedisinere fra våre naboland. Kontakter som vi gjennom mange år har hatt stor glede av. Vi var opptatt av allmennmedisinens identitet, integrering av faget i medisinerutdanningen, rekruttering til faget og styrking av videre og etterutdanning. Utposten deltok i diskusjonen om opprettelse av Norsk selskap for allmennmedisin og innføringen av kommunehelsetjenesteloven. Likeledes var stimulering til forskning med basis i allmennmedisin og ikke minst våre lønns- og arbeidsvilkår viktige saker.

Tilgang på stoff og tema var uuttømmelig. Når vi ser oss tilbake ble de fleste «kampsakene» realisert til fagets beste. Rekrutteringen til faget var og er fortsatt en utfordring. Jeg er ganske overbevist om at Utposten var medvirkende til å sette dagsorden for essensielle poli-

tiske beslutninger og fortsatt fungerer slik. Et godt eksempel på det er fastlegeordningen, som først ble omtalt i Utposten i 1980 og innført i Norge som en forsøksordning i 1993.

De senere redaksjoner har dreiet seg mer mot kvalitet og faglige oversiktsartikler og det er tema som også er viktig for fagets utvikling. Kanskje debattforumet Eyr har overtatt de diskusjoner som ble frontet i Utposten i vår tid?

Hvor er Utposten om 10 år? Undertegnede begynner da å nærme seg 80 år og Utpostens eksistens 50 år. Forskjellen er at den ene begynner å dra på årene og med kanskje noe redusert livskraft, mens Utpostens fortsatt står i full blomst.

Hemmeligheten ved denne Utpostens «perpetuum mobile» er jevn berikelse av faglige entusiaster og ildsjeler som brenner for allmennmedisin som fag og dets utøvelse og som ønsker å være med på stafetten.

Om papirutgaven fortsatt lever eller alle sitter med sin iPad? – det vil tiden vise.

Gratulerer med 40 livskraftige år.

Martin Holte

Spesialist i allmenn- og samfunnsmedisin,
Risvøllan legesenter, Trondheim

Mette Brekke 1988–1992

Et kvinnekupp

I 1988 ble Utposten utsatt for et kvinnekupp og fram til 1992 besto redaksjonen av Eli Berg, Marit Hafting, Kirsti Malterud, Berit Olsen, Janicke Thesen, samt undertegnede. I tillegg hadde vi knyttet til oss en noe varierende referansegruppe på hele 17 kvinnelige

allmenn- og samfunnsmedisinere og vår dyktige illustratør var også allmennlege og kvinnen: Karin Skallsjø.

Jeg var den yngste og minst erfarne i redaksjonen og syntes nok det var en skrekkelig blandet fryd å skulle jobbe sammen med

denne ambisiøse, målrettede og viljesterke gjengen. I min generasjon var det stor mangel på kvinnelige allmennlegeforbilder – ja, på damekolleger i det hele tatt. I jobbsammenheng var man stort sett «en av gutta». Plutselig satt jeg der med et helt nettverk av kvinnelige kolleger med felles mål: nemlig å utvikle, styrke og prege norsk allmenn- og samfunnsmedisin via Utposten. Idealene var høye og idéene mange – og deadline for levering av neste nummer viste seg hele tiden å være like om hjørnet.

Det jeg husker best fra redaksjonsårene er på den ene siden moroa og gleden ved å planlegge hva Utposten skulle handle om: Hvilke temanumre skulle vi ha framover? Hva fortjente et kritisk søkelys? Hva brant vi for? Som sagt kan jeg ikke huske at det noen gang var idétørke... Og så begeistring over å se det ferdige produktet (med unntak av enkelte

trykkerimessige kalamiteter). På den andre siden husker jeg en tungrodd og til dels frustrerende logistikk. Redaksjonsmedlemmer, illustratør og sekretær var grundig spredd utover landet, og dette var før vi kunne kommunisere på e-post og mens IT fortsatt var til mer bry enn nytte. Samarbeidet foregikk via telefonmøter og ved sending av disketter oss imellom. Når disketten endelig kom i postkassen, var den sjelden mulig å åpne i min pc... Telefonmøtene ble holdt sent, slik at alle skulle ha fått ungene i seng. En kveld var jeg så trøtt etter foregående nattevakt at jeg tok telefonen og et glass vin med i badekaret. Jeg trodde jeg var lur, inntil Kirsti forsiktig spurte: «Unnskyld, men hva er det som skulper sånn?».

Det var MYE klipping og liming ved kjøkenbordet i de årene, helst i sene nattetimer. Og det var det verdt. Det var stas å være med å lage Utposten!

Blant mine kullinger (Bergen, 1979) var det mange som begynte som allmennleger like etter turnustjenesten og som fortsatt er allmennleger. Det var med det for øye vi hadde studert medisin. Hvorfor var det slik? All-

menn- og samfunnsmedisinpåvirkningen i studiet var nærmest lik null. Veiledning og videre- og etterutdanning eksisterte ikke og arbeidstid og vaktbelastning var ikke regulert. Det må antakelig ha vært den generelle politiske og ideologisk baserte «tidsånden» som gjorde at så mange av oss fant det meningsfylt å bli primærleger. Men jeg må innrømme at jeg følte meg noe fortapt da jeg dagen etter fullført turnustjeneste inntok distriktslege- og helserådskontoret i Karasjok sammen med en like fersk kollega/ektefelle og turnuslegen. NEL og Legevaktshåndboka var jo heller ikke oppfunnet. Mestringen kom nok etter hvert, men i disse årene var det et høydepunkt når Utposten kom i postkassen. Det var som et brev direkte til meg fra andre som var i samme båt. Enten det nå dreide seg om fagpolitiske refleksjoner eller om rene behandlingsanbefalinger.

I løpet av de 30 årene som er gått har heldigvis allmennmedisinen etablert seg som et fag med en solid identitet: klinisk hovedfag i medisinstudiet, videreutdanning med gruppeveiledning, spesialitet, etterutdanning. Univer-

sitetsinstitutter og forskningsfond, årlige kongresser og Løvetannpris, egen fagmedisinsk forening. Utposten har ikke de samme hullene å tette som den en gang hadde.

Så – er da Utposten fortsatt liv laga, og vil den fremdeles være det om ti år? Jeg håper det, men noen selvfølge er det ikke. I dag må vårt kjære blad kjempe mot «information overload» og den allmennmedisinske identitetsbyggingen hos unge kolleger skjer på så mange arenaer. «Brevveksle» med kolleger kan vi gjøre i diverse nettbaserte fora og behandlingsregimer slår vi opp i NEL eller Helsebiblioteket. Hvis jeg selv om ti år (som fersk pensjonist...) og de som da har overtatt stafettspinnen fortsatt skal åpne Utposten med forventning, må den ha noe vi ikke finner andre steder. Den må være en primærmedisinsk merkevare og et nisjeprodukt. Nøyaktig hva dette skal innebære – se, det vil tiden og fremtidige redaksjoner vise.

Mette Brekke

Fastlege Kurbadet legesenter, Oslo
Professor, Avdeling for allmennmedisin,
Institutt for helse og samfunn,
Universitetet i Oslo

Eivind Vestbø 1993–1997

Veien blir til der vi går

Gjennom Utposten sitt lange liv har mange uttala seg om kvifor eit fagblad av denne typen er viktig for norsk primærmedisin. Eit argument som har gått att er behovet for eit fagblad med låg skriveterskel; Utposten som talerøyr for dei som ikkje skriv vitskapelege artiklar. Andre har lagt vekt på allmennmedisinen sine vilkår i Noreg. Atter andre har meint at vi treng eit blad for alt som vedkjem faget vårt, men som ikkje kjem fram i medisinske tidsskrift. Argumenta overlappar kvarandre, men bak ligg det truleg ei erkjenning som er like aktuell i dag som då eg sjølv var med i redaksjonen frå 1992 til 1996. Det heiter ofte at «vegen blir til medan vi går», men like viktig er det at «vegen blir til der vi går».

Vi er implementeringsspesialistar

Som allmennpraktikarar vandrar vi i eit klinisk, kulturelt, eksistensielt og organisatorisk landskap. Den kunnskapen som nærast brøy-

tar seg veg inn i oss under denne vandringa er unik. Den finnes ikkje i helsedirektoratet sine vegleiingsseriar, i diverse handlingsprogram, i lover og føresegner eller NAV sine mange forordningar. Dei fleste som står bak alle desse innspela er sektorspesialistar som vanskeleg kan sjå heilskapen. Det kan heller ikkje vi som praktikarar. Men likevel er vår posisjon spesiell. Vi er implementeringsspesialistar. Det er gjennom oss mange sentrale innspel møter folket og livet. Samfunnet krev, og vi bøyer oss oftast. Men vi bør òg reisa oss og krevja tilbake. For tynga av alle krava må vi improvisera, oversjå, omgå og omprioritera for å tilpassa kartet til terrenget. Dette bør vi gjera med tyngde og saklege argument. Men av og til tek kjenslene over når innspela avslører mangel på kunnskap om det verkelege livet langt borte frå økonomen, statsvitaren og juristen si teoretiske verd. Eit godt døme på ein slik innebygd konflikt er harmen som blei det før-

ste utkastet til fastlegeforskrift til del. For meg er det heilt openbart at alle reformer, faglege innspel og prioriteringar sentralt frå, må bryna seg på praksis og smelta saman med kunnskap frå denne for at ting skal fungera. Men makta er ulikt fordelt, og sjølv med høyringsrundar fangar ein ikkje opp den nødvendige kunnskapen frå praksis. Mykje av dette er taus kunnskap som ikkje treng vera taus. Den treng refleksjon talerøyr og publisering.

Redaksjonen 1993–1997

Det var denne erkjenninga som gjorde at eg sjølv blei med i 1993. Det var ein veg inn i det ukjente sidan eg kjente berre ein av fem personleg. I tillegg var det ei overvekt av skarpe hjernar som hadde ballast og interesse for samfunnsmedisinske spørsmål medan eg sjølv var til dei grader ein praktikar. Geir Sverre Braut var ein kunnskapsrik kreativ samfunnsmedisinsk ideolog med sans for det verkelege terrenget. Sonja Fossum hadde lang fartstid og klare tankar om allmennpraksis i ein storby. Betty Pettersen var den samfunnsmedisinske forskaren som var flink til å krevja presisjon og halda oss varsamt i øyrene. Øystein Straume hadde ei sterkt samfunnsmedisinsk og saftig distriktslegeballast med seg. Helge Worren var allmennlegen med bein inn i sen-

Geir Sverre Braut 1993–1997

Ein faglitterær folkehøgskole

Eg var i redaksjonen i perioden 1992–1996. For meg blei det ein faglitterær folkehøgskole; eit djupdykk i primærmedisinsk tekstarbeid utan eksamen. Arbeidet med Utposten gav meg mengdetrening i kritiske vurderingar av eigne og andre sine fagtekstar.

Dette var jo før internett hadde hatt sitt allmenne gjennombrudd. Utvekslinga av tekstar skjedde ved bruk av telefaks, med etterfølgjande drøftingar over telefon i redaksjonen. Diskusjonane i dei mange telefonmøta under kyndig leiing av koordinerande redaktør Helge Worren, blei kvar for seg eit primærmedisinsk seminar. I etterhand ser eg at redaksjonen kunne konsentrere seg om det faglege innhaldet i tekstane, ikkje minst fordi bakkemannskapet i RMR (Tove og Kari) fiksa det meste av det praktiske i nært samarbeid med Helge. Sjølv sagt var arbeidet i redaksjonen også krydra med årlege samlingar, som fagleg og sosialt både i dåtid og ettertid tydeleg har prega den medisinske ståtaden min.

Gjennom redaksjonsarbeidet vaks det fram i meg ei undring over kor teorilaus den medisinske vitskapen, og særleg då spesialistmedisinen, eigentleg er. I beste fall er det medisinske teorigrunnlaget fragmentert, i verste

fall beint ut fråverande. Det sterke empiriske fokuset i medisinen hindrar kanskje rommet for undring. Kan det vera at jakta på forklaringar sperrar for djupare forståing?

Det var då godt å lesa stadig nye tekstar frå det primærmedisinske feltet, med undringar og forsøk på utfordringar. Etter kvart gjekk det opp for meg at primærmedisinen sine tolkingar var minst like slitesterke som spesialistmedisinen sine forklaringar. Dette gav meg personleg mot til å ytra meg i større faglege samanhengar enn dei som Utposten nådde fram til.

Eg har ikkje ein klår analyse av kor redaksjonen eg var med i er å finna i forhold til Utposten si 40-årige historie. Eg trur kanskje vi var vel mykje samfunnsmedisinsk orienterte. Men i så fall har etterfølgjande redaksjonar retta det opp att med eit meir allmennmedisinsk, klinisk prega innhald.

Derimot har eg klare tankar om kva Utposten har betydd for norsk primærmedisin. Bladet har heilt frå starten stått som ein grunnmur for sakleg, ryddig og fagleg grunnlagt debatt. Dei ulike redaksjonane har vore trufaste mot ideen om at innhaldet skal byggja på primærmedisinen sine eigne føresetnader. Tida som trengst for skrivning, redigering

tral helseadministrasjon og funksjon som redaksjonens milde sjef og organisator. Peter Øgar var den samfunnsmedisinske tenkaren med stor kunnskap og vitsebok. Men som i alle samliv med ulike interesser slo snart den reddande faktoren inn. Den personlege kjemien dreiv oss saman til ein tanke- og diskusjonsklubb der den brynande meiningsutveksling samla meir enn ho skilde. Respekten og fellesskapet sto støtt alle fem åra, godt dandert av Tove Rutle sin publiseringkunnskap og moderlege omsorg.

Ei illustrerande hending

Eg har lyst til å dra fram ei hending som ikkje står fram som spesiell, men som illustrerer utveksling av tankar frå ulike bakgrunn. Den faglege debatten gjekk høgt om den offentlege legen sin rolle og innverknad i kommunehelsetenesta. Mange meinte at vi som offentlege legar hadde ansvar utan mynde og at kommunane ikkje var interesserte i våre råd. Trygve Anjensen starta ein Utposten artikkel i 1994 med eit sitat frå sin kommunale overordna. «Kommer du i dag. Kva faen er det du vil stenge nå da». I nummeret etter skreiv Petter Øgar ein artikkel med overskrifta «Hvordan kan vi best få fram samfunnsmedisinen i en ny kommunestruktur?» Her gjorde

han seg til talsmann for at den offentlege legen måtte sjå si rolle i eit kommunalt system, og bli ein god premissleverandør på dei vilkår som systemet tillot. Gjennom diskusjon i redaksjonsgruppa slo det meg at posisjon og verkemiddel i konsultasjonssituasjonen ikkje var så ulike den vi har som samfunnsmedisinske premissleverandørar. Begge deler handlar om å kommunisere med, og få gjennomslag for kunnskap vi sjølv sit inne med enten det gjeld rådmann eller pasient. Utpostenutgåva og den leiaren eg skreiv fekk difor namnet «treng vi ein «klinisk» samfunnsmedisin». På same måten som allmennpraktikaren vil mislukkast utan gode kommunikasjonsevner, vil òg samfunnsmedisinen mislukkast i høve til den «kollektive» pasienten. Seinare fekk eg vita av Dagfinn Haar i Kristiansand at han tykte dette poenget var så slåande at han like godt hang eit skilt der det sto «avdeling for klinisk samfunnsmedisin» på døra til sitt offentlege kontor.

Kva med framtida til Utposten?

Utposten sine redaksjonar har vore ulike, og lagt ulik vekt på fagpolitikk og fagideologi, samfunnsmedisin og praksis, samfunnsutvikling og samfunnsdebatt. Men alle redaksjonsmedlemmer hat hatt bakgrunn i primærme-

og trykking hindrar sjølv sagt det kjappe ordskiftet. Men det langsame perspektivet gjer også at ein har bygd ein grunnmur som står støtt. Bladet har etter kvar prega fleire generasjonar av legar i primærhelsetenesta.

Ikkje minst i åra som kjem, trur eg at dei kjappe ordskifta får nok av plass i det offentlege rommet. Det er difor god grunn til å verna om arenaer som sikrar rom for dei langsame tankane. Eg vonar at bladet også i åra som kjem kan finna si form med trykksverte på papir, i tillegg til den obligatoriske elektroniske arkiveringa. Teksten kan gjerne få storkna i tida, men bladet må framleis drista seg til å ta opp uferdige tankar; ikkje minst prøva å få uferdige tankar utforma som leseverdige tekstar. Det er vel også slik at tekstane i Utposten høver best under sjangeren essays; nemleg noko ein prøver seg med.

Omgrepet «heilag uro» blir av og til bruk om manglande tolmod som byggjer på solid ideologi. Kanskje det kan vera ein tankemodell for det vidare arbeidet med bladet? Eg trur at dette omgrepet høver godt på bladet slik det har vore gjennom alle sine 40 år – nemleg heile tida stilla spørsmål, utfordra, prøva ut tankar og prosjekt med trygt ankerfeste i ein primærmedisinsk ideologi. Og så trur eg at det framleis skal få lov til å vera eit blad av medisinarar, for medisinarar.

Geir Sverre Braut

Assisterende direktør i Statens helsetilsyn,
fra 21.8 i år konstituert direktør

disinen, og i eit kvart nummer av bladet har det vore større eller mindre innslag av «å skrive sitt fag». Mitt største ønske for Utposten om 10 år er at dette siste ikkje skal forsvinna. Det gjeld ikkje berre «implementeringskunnskapen», men òg alle dei klinsike verktøy som i dag er gøymt i den tause kunnskapen, legekusten og det gode lege/pasient forholdet. Etter 40 år i praksis må eg innsjå at eg ikkje ville overlevd som allmennpraktikar utan mine eigne tilnærmingsmåtar i klinikken. Det meste av det eg har lært frå andre kjelder er nødvendig, men ikkje tilstrekkeleg. Det er òg mi røynsle at mykje av den personlege røynsla kan gjerast eksplisitt og utvekslast som felles røynsle. Men i motsetnad all annan kunnskap som vedkjem oss, har ikkje dette feltet gode publiseringkanalar. Ein del blir formidla som «meister/svenn»-læring, men dette er ikkje nok. Min store draum for Utposten ville vera at det blei eit blad dominert av artiklar om det landskapet vi jobbar i, korleis ein må møta og bruka dei sentrale karta som drysser ned over oss, og utveksling av kunnskap om dei verktøya vi alle bruker.

Vegen blir til der vi går.

Eivind Vestbø
Fastlege Finnøy

Torgeir Gilje Lid 1998–2002

Et felles prosjekt

Jeg hadde abonnert på Utposten helt fra allmennmedisinterminen syv til åtte år tidligere da jeg i 1997 ble spurt om å være med i redaksjonen. Det vil si, jeg trodde jeg ble spurt om å være med i en redaksjon, men det viste seg at det bare var jeg som var spurt. Jeg fikk en liste med forslag til andre redaksjonsmedlemmer, med noen ord om hver enkelt, og ble ønsket lykke til. Jeg kjente ingen på listen, men plukket meg ut to som jeg hadde spesielt lyst til å ha med. Begge sa ja, og de hadde også hver sin kandidat som de gjerne ville ha med. På kort tid hadde redaksjonen blitt utvidet fra en til syv. Med på lasset fikk vi også Tove, Utpostens mangeårige sekretær. Det ble fort tindrende klart for oss at vi ville vært ganske hjelpeløse uten Tove.

I november 1997 hadde vi vårt første redaksjonsmøte, og for de fleste av oss var det første gang vi møttes. Der la vi også fram våre tanker om hva vi ville skrive om. Ambisjonene var store, og vi ønsket å være med på å sette dagsorden og bidra til å videreutvikle norsk allmennmedisin og samfunnsmedisin. Vi laget derfor et tema for hvert nummer, og vi tok for oss alt fra rekrutteringskrise og klagesaker til

sosial ulikhet og helse, og vi ønsket å beskrive allmennmedisins innhold heller enn å klage over at den allmennmedisinske bøtten var full. Men innpakning er også viktig, og vi hadde store ambisjoner for bladets utseende, i tillegg til et ikke ubetydelig markeringsbehov. Illustrasjoner jobbet vi mye på, og den gamle layouten ble lagt helt om. Vi ville at det skulle synes at det var en ny sheriff i byen.

Men det som sitter sterkest igjen etter årene i Utpostens redaksjon er opplevelsen av å ha et felles prosjekt. Ingen av oss kjente mer enn høyst to andre fra før, og vi kom fra svært ulike miljø og regioner. Det var mye engasjement og sterke meninger, til tider diskusjoner med høy temperatur, men likevel hele tiden denne sterke opplevelsen av å ha et felles prosjekt. I løpet av fem år opplever også alle at tilgjengelig tid og krefter varierer, men den felles energien var der likevel hele tiden. Gleden ved å lage et blad med tekster som betyr noe, pakket inn på en måte som kunne vekke interesse og glede, var sterk. Men ingen ting av det hadde betydning noe uten alle bidragene og tilbakemeldingene fra kolleger. Jeg har i de snart ti årene som har gått siden min tid

i redaksjonen mange ganger savnet opplevelsen av et slik felles prosjekt, hvor vi ikke bare skal få til noe én gang, men om igjen og om igjen over flere år.

Jeg tror Utposten har betydd mye for norsk allmennmedisin i så mange år nettopp fordi redaksjonene har bestått av vanlige leger fra hele landet. De har ønsket å forstå tiden de lever i, og samtidig ønsket å påvirke og utvikle faget. De faste utskiftningene har skapt sårbare overganger, men samtidig sikret at Utposten ikke stivner. Nye redaksjoner har tolket utfordringene på nytt, forkastet ting fra forrige redaksjon, men også tatt med seg videre det som fortsatt oppleves som gyldig.

Redaktørene spør hva vi tror Utposten vil bety om 10 år. Jeg tror at Utposten vil være viktig også i 2020 hvis bladet fortsetter helt som før, det vil si blir noe helt annet enn det er i dag. Utposten-redaksjonen anno 2022 må bestå av helt vanlige uvanlige leger. De må være forankret i hverdagspraksis, enten det er allmennmedisin eller samfunnsmedisin, men samtidig i stand til å se ut over sin arbeids hverdag og ut over sin samtid.

Torgeir Gilje Lid

Fastlege Nytorget legesenter, Stavanger
Stipendiat ved inst. for
samfunnsmedisinske fag, UiB

Gunhild Felde 2003–2007

Et blad i virkeligheten

Da jeg kom med i Utpostens redaksjon i 2003, hadde de andre redaktørene allerede jobbet sammen i ett år. Det var Anders Svensson, kommunelege i Bø i Vesterålen og leder av veiledningsgruppa jeg hadde gått i, som ringte og spurte om jeg var interessert i jobben. Anders stod for meg som en typisk Utposten-representant og en allmennlege med stor A på den ytterste ø. Selv var jeg på vei til bypraksis i Bergen. Jeg trengte ikke lang betenkningstid. Jeg hadde hørt om Utposten i to år i veiledningsgruppa, om bladets historie og betydning, om de fantastiske redaksjonsmøtene med de gode, oppbyggelige samtaler og diskusjonene, og skjønte at dette var noe en ikke sa nei til. Så selv om jeg hadde en tanke om at en ekte Utposten-redaktør helst skulle ha sitt virke på en geografisk utpost, hoppet jeg i det. Å få fire år i Utposten tidlig i yrkeslivet var for meg formende og identitetsskapende som allmennlege.

Som fersk fastlege hadde jeg rukket å erfare at terrenget i allmennpraksis ikke alltid stemte med det på studiet innpugged kartet og det vi hadde lært på sykehuset. Hvertfall var det slik at kartet ikke alltid var til så mye hjelp. Jeg hadde opplevd at den kliniske hverdagen i allmennpraksis var så mye mer enn en persons kropp i en hvit sykehusskjorte. Jeg hadde rukket å lure på hvordan jeg skulle møte de små og store plagene der strategiene ikke er så godt beskrevet i de tykke bøkene. Og det var der Utposten kom inn. I Utposten er historiene fra virkeligheten og spalten «Slik gjør nå jeg det» like selvfølgelige og viktige som kardiologens artikkel med føringer for hjertesviktbehandlinga. De kliniske temaene er utvalgt fordi allmennleger synes de er relevante og interessante – og de er oftest matnyttige. Ingen kliniske problemer er for små, ingen for store. Gode kliniske Utposten-artikler bruker jeg stadig i hverdagen, og særlig etter at Utposten ble tilgjengelig på nett er disse lette å finne.

Samtidig er det i Utposten også god plass for det hevede blikket som utforsker hele det allmennmedisinske rommet. Det er lange tankerekker, takhøyde og rom for refleksjon

om faget, samfunnet og livet som lege der. Og det er nok fra artiklene og intervjuene innen dette feltet jeg har de sterkeste minnene fra tida i redaksjonen. Redaksjonsmøtenes idemyldring gav ofte ideer til serier der kollegaer og andre yrkesgrupper ble invitert til å skrive om temaer og stikkord som «Magi, rasjonalitet og moral i helsetjenesten» (tema i nummer 8/2005) og «Profesjonell, personlig og privat» (tema i nummer 8/2006). Og ikke minst husker jeg kollega Regin Hjertholms fotografier til den første av disse seriene, et eksempel på kunstdimensjonen som flere ganger har vært selvstendige bidrag og løftet et tema i Utposten. I intervjuerien vår fikk jeg møte mange flotte kollegaer, møter som jeg husker godt, og som ofte gjorde sterkt inntrykk.

Av alt jeg opplevde i Utposten, står minnet om redaktørkollega Karin Frydenbergs avsløring av de etiske sidene ved MIDIA-prosjektet i en særstilling. Denne kritikken ble først formidlet i Utposten, og førte etter hvert til at hele dette prestisjetunge forskningsprosjektet måtte stanses. Å være en kritisk røst har ligget til Utposten fra begynnelsen av og er en viktig arv å ta vare på. Utposten har valgt å være uavhengig av foreninger og myndigheter, og det er etter min mening en frihet Utposten bør beholde også i framtida. Men det forutsetter at kollegaer vet å verdsette dette, og viser det med å abonnere på bladet, slik at Utpostens frihet ikke hindres av økonomiske bindinger.

Produktiviteten og hvor lett det gikk, opplevde jeg kunne svinge underveis i tida som medredaktør. Fra den første redaksjonssamlinga i Vesterålen der jeg nærmest svedde av inspirasjon og entusiasme i flere uker etterpå og følte at ideene bare boblet fram, til andre perioder der deadline stadig kom som julekvelden på kjerringa og en kjente at redaktørjobben virkelig kom på toppen av annen jobb, og korrekturlesing i helgene var i hard konkurranse med barn og fritidsaktiviteter. Det var nyttig å se hvor mye arbeid som ligger bak et nummer. Når et nytt Utposten ligger i postkassa, vet jeg hva som ligger bak av man-

ge måneders planlegging og jobb på fritida, og sender ofte redaksjonen en takknemlig tanke.

Jobben i Utposten var også mye mer enn å skrive, intervju og levere fra seg stoffet. Det gav en erfaring med det å lage et helt blad; det å tenke på bilder, layout, salg, markedsføring og økonomi. Det å ha allmennleger i redaksjonen er bladets styrke, men svakheten er at de fleste av oss verken er journalister eller har kunnskap fra før om det å lage blad. Da er Tove, Utpostens alltid bankende hjerte, helt sentral. Hun er kontinuiteten når redaksjonene kommer og går, hun er den som med klokskap ser og tar vare på den enkelte skribent.

Utposten beskriver den mangfoldige hverdagen i allmennpraksis og samfunnsmedisin fordi det er allmennleger og samfunnsmedisinere fra felten som lager bladet. Det bør være et mål og et ansvar når redaksjoner skal velges, å sette dem sammen slik at det er en viss spredning i både interesser, geografi, alder og arbeidsmiljø. Det er redaksjonsmedlemmenes horisont og bakgrunn som skaper ideene som preger innholdssida i bladet og som gjør bladet aktuelt og relevant for alle allmenn- og samfunnsmedisinere. Det bør være en balanse mellom klinisk, samfunnsmedisinsk og mer reflekterende, filosofisk stoff. Redaksjonsmedlemmenes forskjellige interessefelt, bakgrunn og skrivestil er krydder i bladet.

I spennet mellom de mest hverdagslige kliniske utfordringene og de store og kloke tankene utspiller Utposten sin genuine rolle i norsk allmenn- og samfunnsmedisin fordi den speiler selve den mangslungne kliniske hverdagen som består av alt dette. Utposten har en historie å ta vare på samtidig som utfordringen ligger i å fornye seg slik at bladet stadig tar pulsen på dagens allmenn- og samfunnsmedisinere. Med stadig nye og friske redaksjoner er Utposten godt rustet til å møte førti nye år – som et blad i virkeligheten!

Gunhild Felde
Fastlege i Bergen